

A DIÁKOK IGÉNYLIK A TANÁROKKAL VALÓ PÁRBESZÉDET

A SZEKSZÁRDI GARAY JÁNOS GIMNÁZIUM BELGA, FRANCIA, LENGYEL, GÖRÖG, ANGOL ÉS FINN PARTNEREKSEL DOLGOZOTT EGYÜTT ABAN A COMENIUS ISKOLAFEJLESZTÉSI PROJEKT-BEN, AMELYNEK FŐ TÉMÁJA A DIÁKOK VILÁGLÁTÁSÁNAK, ILLETVE AZ ISKOLÁHOZ VALÓ VISZONYÁNAK A VIZSGÁLATA.

A projekt elsődleges célja, hogy felmérjék a diákok tanulási kedvét, a külföldi partneriskolákkal végzett közös munka során feltárják a tanulók motiválatlanságának okait, majd új pedagógiai módszereket dolgozzanak ki annak érdekében, hogy a tanulás vonzóbbá váljék.

A projektmunka keretében megváltoztatták a tanórák felépítését. Egy-egy új tananyag feldolgozását a diákok kérdéseinek megválaszolásával kezdték. A gyerekek bármilyen kérdést feltehettek az adott témával kapcsolatban, az óra végén pedig nekik kellett összegezni az órán hallottakat is.

Ezzel a diákokat teljes mértékben bevonták az órai munkába, aktív részvételre sarkallták őket, és arra készítették, hogy megtanuljanak jól megfogalmazott kérdéseket feltenni.

A tanulók minden partnerintézményben fényképeket készítettek az iskola különböző helyiségeiről, amelyekről úgy érezték, hogy motiválja őket a tanulásban. Az iskolák találkozóján aszerint állították sorba az elkészült tizenhat képet, hogy melyik környezetet tartják a leginkább tanulásra ösztönzőnek. Szerepel a listán multimédia szoba, zeneterem, drámastúdió és könyvtár, ezek hangulata segíti a diákokat a tanulásban.

De nem csak a környezeti tényezőket vizsgálták a projekt résztvevői, hanem a diákok véleményéről is végeztek felmérést.

→ A tanulók jelentős része meghatározónak tartja a sikert a további eredményesség szempontjából.

→ Az iskolai programok közül nagyobb

motiváló erővel bírnak azok a tevékenységek, melyek nem kapcsolódnak közvetlenül tanórához (pl. sport, kirándulás).

→ A tanulás iránti motivációt növelnék az olyan szabadidős tevékenységek, mint például „beszélgetős” klubfoglalkozások vagy érdekes előadások (pl. géntechnológia, csillagászat).

Tanulói vélemények

„Nagyon tetszettek az új kérdőívek, mert kiderült belőlük az, hogy érdekli a tanárokat a véleményünk, és az is nagyon jó érzés volt, hogy utána beszélgettünk a kérdésekről az osztályfőnöki órán.”

„Közelebb kerültünk a tanárokhoz, de egymásról is megtudtunk új dolgokat. Szívesebben jövünk iskolába, és lelkesebben tanulunk.”

KÁRMÁN Tímea timea.karman@tpf.hu

PROJEKTALAPÚ OKTATÁS

Interjú Dr. Morvai Edittel, a Goethe Intézet munkatársával

■ **Mostanában gyakran halljuk a projekt kifejezést a legkülönbözőbb területeken, így az oktatásban is. Mennyire új ez a dolog?**

A projekt fogalom természetesen nem új. A szakirodalomból régóta ismerjük, és a különböző alternatív iskolák már sok évvel ezelőtt is számos kiváló gyakorlati példát szolgáltattak. Ugyanakkor az iskolák szélesebb körben csak az utóbbi években kezdtek el oktatási projektek megvalósításával foglalkozni. Projektjellegű tevékenységek azonban valószínűleg már korábban is zajlottak számos iskolában, csak kevésbé tudatosan végezték ezt a munkát.

■ **Miben különbözik ez a módszer a hagyományos oktatási formáktól, vagyis mitől projekt egy projekt?**

A projekt mindig egy konkrét témából indul ki, amit a résztvevők valamilyen céllal feldolgoznak. Fontos, hogy a cé-

lok mindenki számára világosak és elfogadhatók legyenek. Lényeges elem a projektermék is, aminek a projektmunka során el kell készülnie. Minél pontosabban határozzák meg a célokat, és minél konkrétabb a termék, annál valószínűbb, hogy sikeres lesz a projekt. Oktatási projektek esetében a munka egy része nem a megszokott időkeretek között és munkaformákban zajlik, hanem azoktól eltérő módon, pl. a tanórák kívül, az iskola falain túl, stb. A projekt során részben a hagyományostól eltérően alakulnak a tanár-tanuló, a tanuló-tanuló és a tanár-tanár viszonyok is, hiszen más formában és tartalmakkal zajlik a résztvevők közti kommunikáció és együttműködés. Elmaradhatatlan az értékelés, aminek az egész folyamatra, és annak minden szintjére ki kell terjednie. Izgalmas és tanulságos, amikor a projekt termékének elkészülte és prezentálása után összeül a csapat, és mind a

közösség, mind az egyén szempontjából végiggondolja a megtett utat, annak örömeit, nehézségeit, és persze leszúri a tanulságokat.

■ **Bárhon, bármikor meg lehet valósítani egy pedagógiai projektet? Lehet-e hivatalosan arra, hogy a mi iskolánknak nincsenek meg hozzá a technikai vagy anyagi forrásai, a tanárok nagyon elfoglaltak?**

Projekteket bárhon és bármikor meg lehet valósítani, de a körülményeket nyilvánvalóan nem lehet figyelmen kívül hagyni.

■ **A körülmények megváltoztatására is irányulhat egy projekt?**

Természetesen. Az egyik lehetőség nyilvánvalóan az, hogy a projektet a körülményeket elfogadva, azok figyelembe vételével tervezzük meg. A másik esetben éppen arra találjuk ki a projektet,

hogy megváltoztassuk a körülményeket, tágtítsuk a lehetőségek határait.

■ **Ha már itt tartunk, milyen céljai és eredményei lehetnek egy pedagógiai projektnek?**

Én elsősorban nyelvi projektekkel foglalkozom, amelyek középpontjában a nyelvi kompetenciák fejlesztése áll. De cél lehet az általános kompetenciák fejlesztése és az ismeretszerzés is. A projekt munka során változik, ideális esetben fejlődik, gazdagodik a résztvevők személyisége. Az ember a szokásostól eltérő helyzetekben, új oldalairól ismeri meg önmagát. Megtapasztalja erősségeit és gyengéit, megéli magát egy csapat tagjaként. Alaposabban megismeri társait, tanárait. Fejlődik a stratégiai kompetenciája, elsősorban az ún. metakognitív stratégiák terén. Megtanul célokat kitűzni, kiválasztani az elérésükhöz vezető utat, és kijelölni a szükséges eszközöket. Megismeri a folyamatok kísérésének és értékelésének formáit és eszközeit. Tudatosabban látja saját és társai tevékenységét.

■ **Nem nagyon időigényes mindez?**

Dehogynem. Egy projekt megvalósítása időigényes dolog.

■ **Akkor beilleszthető egyáltalán a hagyományos iskolai keretek közé?**

Igen, bár természetesen szükség van némi átalakításra és főként rugalmasságra. A jelenlegi gyakorlat egyébként tapasztalataim szerint jórészt két véglet között mozog. A projektek vagy projektnapok, esetleg projekthetek keretében zajlanak, amiket – bár nagy felhajtással járnak – nem olyan bonyolult megszervezni. Vagy pedig mini-projekteként valósulnak meg, a tanórák keretén belül. Ma még kevesebb a példa a különböző tantárgyak együttműködésében megvalósuló évközi projektekre.

■ **Pedig valójában ezekben rejlik a projekt igazi ereje. A tantárgyköziségből adódnának a legkomolyabb eredményei, abból tudna igazán kiteljesedni. Igen. Hosszú távon egészen biztosan ezeké az oktatási projekteké a jövő.**

■ **Miben látod a projekt alapú oktatási módszer korlátait? Mire nem jó a projekt munka?**

Csak projektek keretében nem lehet tanítani. A projekt munka csak egy része a tanítási-tanulási folyamatnak. Tény, hogy bizonyos célokat hatékonyabban el lehet érni egy-egy projekt megvalósítása révén, mint más munkaformákban, ugyanakkor nem hiszem, hogy „projektesíteni” kellene a magyar iskolarendszert. Abban viszont biztos vagyok, hogy meg kell találni a projektek helyét a nevelési-oktatási programokban, és ki kell alakítani számukra a megfelelő kereteket.

■ **Mennyire van jelen a projekt módszer a magyar közoktatásban?**

Még nem eléggé. Hozzáteszem, látom azt is, hogy miért. Túl azon, hogy a nagyobb, tantárgyakat átfogó projektekhez sokszor hiányoznak a megfelelő szervezeti keretek, a szükséges intézményi támogatás, a tanárok túlterheltsége is hozzájárul ahhoz, hogy kevés a szakmában a kísérletező kedv. Arra, hogy projekteket valósítsanak meg, a tanároknak fel kell készülniük fizikailag és lelkileg. Meg kell ismerkedniük a projekt munka alapjaival, ki kell alakítaniuk a tanári együttműködés megfelelő formáit, stb. A tantárgyi kereteken belül az órákon megvalósítható mini-projektek vagy projektszerű tevékenységek persze jóval kevesebb ráfordítást igényelnek, így ezekből valószínűleg több van. Erre azonban sajnos kevés a rálátásom.

■ **Projektet tehát lehet egyedül is csinálni?**

Természetesen lehet. Úgy értem, indíthat projektet például a nyelvtanár vagy más szakos tanár a saját órái keretében. De azért ahhoz, hogy a projekt munka komolyabb dimenziót kapjon, és minden tekintetben kifejthesse hatását a nevelés-oktatás folyamatában, az kellene, hogy a tanárok ne magányos harcosok legyenek, hanem csapatban dolgozzanak, és ehhez kapjanak iskolai szintű támogatást.

■ **Kinek lehet ajánlani, hogy próbálkozzon a projekt munkával?**

Mindenkinek, aki nyitott az új iránt, szívesen kísérletezik, és nem veszi el a kedvét, ha nem sikerül valami elsőre. Ez

azért is nagyon fontos, mert számos tanárnak korábban nem volt módja arra, hogy projekttevékenységek során megszerezze azokat a kompetenciákat, amelyekre a sikeres projekt munkához szükség van. Így ezeket most a tanulókkal együtt tanulja. Ezzel én magam is így voltam, amikor az egyetemen a projekt-szemináriumok vezetését elvállaltam. A hallgatók segítségével, velük együtt és tőlük tanulva sajátítottam el mindazt, amit – úgy érzem – ma már meglehetősen biztonsággal tudok. Persze a tanulási folyamat soha nem ér véget. Minden megvalósított projekt új tanulságokkal jár.

■ **A tanárképzésben mennyire kap szerepet? Van elérhető szakirodalom?**

Ez egy óriási terület, aminek én csak egy szeletét látom, és azt sem feltétlenül minden részletében. Remélem, hogy a projekt munkának egyre nagyobb szerep jut a képzés során, mégpedig konkrét tapasztalat formájában, és nem ismeretként közvetítve. Szakirodalom létezik bőven, magyar nyelvű is. Kérdés azonban, hogy a főiskoláknak, egyetemeknek módjában áll-e az anyagok beszerzése. Könnyebbéség, hogy egyre több értékes anyag férhető hozzá az Interneten, s a hallgatói mobilitás növekedésével mind több főiskolai és egyetemi hallgatónak nyílik lehetősége arra, hogy külföldön eredetiben olvassa a témába vágó szakirodalmat. Nagy felelősség hárul ezen a téren is a tanártovábbképzésre is. Szívneművel, gyakorlatorientált programokkal kell támogatni a projekt munka elterjedését az oktatásban.

■ **A Comenius 1 keretében az iskolák nemzetközi együttműködésben valósítanak meg projekteket. Miben mások ezek, mint a hagyományos iskolai projektek?**

A nemzetközi projektek tágabb dimenzióban zajlanak, mint a hazaiak, de a folyamat mindkét esetben ugyanaz. Aki „kicsiben” képes projekteket megvalósítani, annak menni fog a dolog akkor is, ha bővül a résztvevők köre. Ráadásul a nemzetközi projekteknél gyakran lehet olyan partnerekkel együtt dolgozni, akik már tapasztaltak, és szívesen segítik a járatlanabb kollégákat. Az persze biztos,

hogy a nemzetköziség izgalmas dolog, és számos új kihívást jelent. Nem csak a földrajzi távolság és a nyelvek különbözősége állítja addig ismeretlen kihívások elé a résztvevőket, hanem az interkulturális különbségek is. Ugyanakkor éppen a nemzetköziségben óriási többletérték rejlik.

■ A projekt alapú oktatás témakörében az elmúlt években megvalósult nyelvi projekteket vizsgáltatok Rádai Péterrel. Kérdőíveket vettetek fel, interjúkat készítettetek néhány iskolában. Mik voltak ennek a felmérésnek a legfontosabb tapasztalatai? Okozott-e valami meglepetést?

Bár nem szeretnék elébe vágni a végleges értékelésnek, néhány dolog már most látható. Például, hogy az iskolák általában kevés figyelmet fordítanak arra, hogy megismertessék az éppen zajló vagy már lezárult projekteket az tanulókkal, tanárokkal és az iskola környezetével. A jelenleginél sokkal nagyobb nyilvánosságot kellene kapniuk az iskolákban zajló különböző projekteknek. Fontosnak tartom megemlíteni a tudatosság hiányát a projektmunka során. Sok tanárkolléga nyilatkozott úgy, hogy nemigen ismeri a projektmunka szakirodalmát, és ilyen jellegű továbbképzésen se vett még részt. Persze lehet „gyomorból” is jó projektet csinálni. Mi mégis úgy gondoljuk, hogy szükség lenne a nagyobb tudatosságra, főleg azért, hogy könnyebb legyen megfogalmazni, miért sikeres az egyik projekt, és miért akadozik vagy romlik el egy másik. És végül még egy észrevétel: a tanulókkal folytatott beszélgetések többsége azt mutatta, hogy komolyan, felelősséggel vesznek részt a projektmunkában, tisztában vannak annak hozadékával személyük és a közösség számára mind a jelen, mind pedig a jövő szempontjából. Fontos tehát a tanulók bevonása a projektmunka folyamatába a kezdetektől egészen az utolsó lépésekig. Nem szabad, hogy a diákok úgy érezzék, a tanár projektjét valósítják meg. A projektmunkában tanár(ok) és tanulók egyenrangú partnerek, bár természetesen mindegyikük mással, más-képpen járul hozzá a közös munka sikeréhez. ■

JENEI János

janos.jenei@tpf.hu

PROJEKTALAPÚ OKTATÁS SZEMINÁRIUM, Budapest 2005. június 16–18.

A NYELVTUDÁS FORRÁSAI

A VILÁG – NYELV PROGRAM FORRÁS ALPROGRAMJÁNAK KERETÉN BELÜL A 2003-AS ÉS A 2004-ES PÁLYÁZATI ÉVBEN ÖSSZESEN 80 ISKOLÁNAK – ÁLTALÁNOS ISKOLÁKNAK ÉS KÖZÉPISKOLÁKNAK – VOLT LEHETŐSÉGE ARRA, HOGY NAGYMÉRTÉKBEN BŐVÍTSE A KÖNYVTÁR IDEGEN NYELVI ANYAGAINAK ÁLLOMÁNYÁT.

A könyvtári állomány fejlesztésének célja az önálló, a tankönyvek világán túlmutató ismeretszerzésre épülő tanulás infrastrukturális háttérének biztosítása volt, valamint az autentikus idegen nyelvi anyagok – olvasmányok, könnyített olvasmányok, ismeretterjesztő irodalom – használatának terjesztése az idegen nyelvi órákon. A nyertes iskolák vállalták, hogy a beszerzett könyvek köré kialakítanak egy legalább 20 férőhelyes tanulóközpontot, amelynek nyitvatartásában és kölcsönzési rendszerében alkalmazkodnak a környékbeli iskolák igényeihez, hogy ők is hozzáférhessenek az anyagokhoz. A támogatásból az intézmények a központot multimédiás számítógéppel is felszerelhetik, illetve lehetőség volt a nyelvoktatáshoz kapcsolódó multimédiás oktatási segédanyagok beszerzésére is. A pályázatok elnyerését követő első tanév a beszerzési feladatokkal telt el, így a legtöbb tanulóközpont – főleg a 2004-es pályázati évben pályázók között – 2004 őszén kezdte meg működését.

A tanulóközpontok nem egyszerűen könyvtári feladatokat látnak el, a céljuk az, hogy az idegen nyelvi anyagok segítségével motiválják a tanulókat az idegen nyelv használatára a tanórától függetlenül is. Ennek eszközeit folyamatosan keresik a Forrás iskolák nyelvtanárai. Ilyenek például a különböző nyelvi versenyek, rendezvények, amelyek a központ anyagaira épülnek, a projektjellegű feladatok, az egyes olvasmányok közös feldolgozása, vagy például idegen nyelvű filmklubok szervezése. A központok lehetővé teszik azt is, hogy a környék nyelvtanárai rendszeres szakmai tapasztalatcserét folytassanak az anyagok használatának módszertani lehetőségéről, illetve az ezzel kapcsolatos tapasztalataikról. Ez a módszertani tapasztalatcsere a 2004/2005-ös tanév második félévében a Világ – Nyelv multiplikátorok segítségével valósult meg, megyéknként öt szakmai találkozó keretében. A multiplikátorok munkája abban is segített, hogy a Forrás központok ráláthassanak egymás munkájára a megyén belül, és a működtetéssel kapcsolatos tapasztalatcsere is megvalósulhasson. Az önálló nyelvtanulóvá nevelés, az önértékelés képességének és a folyamatos nyelvi önfejlesztés igényének kialakítása a tanulóknál hosszú folyamat. A projektek utógondozásánál a Világ – Nyelv Programiroda hangsúlyt fektet arra, hogy ez a folyamat tudatos koncepció mentén fejlődjön. A 2004-es és a 2005-ös pályázati évben lehetőség volt fenntartási pályázatok benyújtására is, ami részben a megnövekedett könyvtárosi munka költségeinek kiegészítését, illetve 2005-ben már a beszerzések frissítését, illetve a központhoz kapcsolódó szakmai munka anyagi kiegészítését is lehetővé teszi. A fenntartási pályázatok megírása, valamint a pályázati elszámolás minden egyes alkalommal egyben a működési koncepció megfogalmazását is jelenti az intézmények részéről. A Forrás központok koordinátorainak lehetőségük van évente egyszer egy, a Világ – Nyelv Programiroda által szervezett országos találkozón is részt

